

Megjelenik minden csütörtökön. — Előfizetési ár: egész évre 4 frt, fél évre 2 frt, negyedévre 1 frt. — Hirdetések ára: 4 hasábos petsor 8 kr. Az előfizetési pénzeket a Szent-István-Társulat igazgatóságához, a kéziratokat a lap szerkesztőségéhez (IV. Lövész-utca 13. sz.) kérjük küldeni.

Budapest, 1886.

34. szám.

Augusztus 26.

A Vatikán és China.

A kath. egyház az utolsó harmincz év alatt több válságon ment keresztül, a melyek ugyan nem az organismusát támadták meg és nem is a belső életből eredő okok fejleszték intézményeit azon fokig, hol az eszmék coelisiója keletkezik, — a válság nem az egyházban volt, azon kívül esett meg. A külvilág, a világi hatalmak fékezhetlen terjeszkedése okozott nyomást az egyház intézményeire; — de a megbolygatott világrend feltűnő ingadozásai által válságba sodrá az egyházat is. A régi közmondás új életre talált, a »zavarosban könnyű volt halászni.« A világi hatalmak a kárörvendő erőltetett mosolyával támadtak műveltségünk azon tényezőjére, mely letéteményese volt a morális életnek. Tudjuk, a nagy IX. Pius a küzdelmekben elfáradt lélekkel szállott a sírba. Az egyház azonban nem juthat a földi intézmények sorsára, isteni alkotója a teremtő eszme véghetlen erejével örök időkre alapítá meg azt. Inoghat külső befolyás mostoha viszonyai között, de megtörni sosem fog, — támadhatnak ellene a fegyverek sokféle nemével, a hatalom egész erejével, annak oszlopa szilárd, ezen oszlop basisát az Isten teremté, — ez roskadni nem fog.

A nap, mely a fejlő hajnal színes pompájával kél fel, fényével befutja a világot; de lankad égető sugarainak melege, ha komor felhők sűrű rétege veszi körül. — A borura jó a derű. Az egyház napja is kibukkan a társadalom vészterhes felhői közül, s azok, kik örültek, midőn fényét veszté, most ujongva üdvözlik, körülhajongják; oly soká fázott a világ, oly jól esik az üdítő meleg a beteg társadalomnak. — Egyházunk történetének új aerája kezdődik. A multban alkotott igazságok megdönthetlen érveikkel mohón ragadják

meg a lelkeket, a fejlődés határozott irányban halad, a társadalom bűnös kinövéssei szégyenülten alázzák meg magukat a vallás szent elvei előtt. Az isteni kinyilatkoztatás fenséges tana, a históriai jog bámulatos ereje, a mult fényes története adta meg egyházunk dicső fejének, XIII. Leonak azon alapot, melyen a kath. egyház tekintélyét a világ minden részében tiszteltté teszi. Nem szólunk Európáról. Ebben élünk; mindenki tudhatja egyházunk hatalmának fényes terjeszkedését. A távol Kelet csodás országaiban, hol a természet oly pazaron osztogatja kincseit, hol az ember a Mindenható bámulatos teremtményeinek, az állat-, növény- és ásványvilág alkotásainak naponta látja ragyogó pompáját — azt imádja a mit csodálhat s lekötve gyermekes figyelme a földi dolgok által, szemei nem tekintenek arra, ki a nagy mindenséget, annak szépségeit alkotta, — ott, abban az országokban, hol a rege s mondákon alapul a sokféle vallás, tért hódít egyházunk s vele hódít a civilisatio.

A kath. egyház hatalma a XVII. században a chinai birodalom nagy területén megvetette lábát. A jezsuita és a domonkos-rendü szerzetek buzgó fiai leküzdve a megtörhetetleneknek látszó akadályokat, a meggyőződés igaz világánál eloszlatta a kételyt, mely megjelenésökkel a chinai köröket foglalkoztatá, befolyást szereztek maguknak China hivatalnoki köreiben, sőt tekintélyök, melynek alapja a több irányban nyilvánuló munkásságukban rejlett, behatolt az elzárkózott császári udvarba s törekvésök méltánylásra talált oly helyeken, hová hiába furakodott a kereskedelmi érdekek rideg szolgálatában álló világi diplomacia. — Hogy egyházunk ezen érdemes tagjai a chinaiak becsülését vívták ki, bizonyosága annak a székesegyház, mely Peking egyik díszes terén a chinai császár egyenes pa-

rancsára épített számokra, — a szeretet tanujele a híres csillagvizsgáló épület, melynek laboratoriumaiban évek hosszú során háborítlan szerény munkában szorgoskodtak a buzgó missionariusok. A pekingi székesegyház sorsa hű symboluma a XVII-ik századbeli missionak. A székesegyház befejezetlenül áll, a kath. missio törekvése meghiúsult. Ne kutassuk az okokat, melyek bukását előmozdíták. Az ember mindig ellensége volt önmagának. Beszéljünk nyíltan: két európai culturhatalom ajándéka, Franciaország ágyúi s Anglia opiuma az érzéki világ előtt többet nyomtak a latban, mint az egyház szolgálóinak szellemi ajándékai. A mi ezek után következett, azt pár szóval elmondhatjuk. A missiók megmaradtak Chinában. Beljebb vonultak China belsejébe, hogy egyengessék a kutatók előtt az utat, kik China titkait ismerni akarták, s Pekingben befészkelte magát az európai diplomácia; a francia büszkeség és az angol egoismus. A culturának ugyan édes keveset használtak, hanem igen ártalmára voltak a civilizációnak, elidegenítették attól a Kelet fogékony népét, mert ezek az európai műveltség által csak kárt szenvedtek. A francziák befolyása hova-tovább kiterjedt China minden ügyeire, a haszon, mely ezen összeköttetésből Franciaországra háramlott, igen természetes, hogy a francziákat arra ösztönözte, hogy a Chinában szétszórt kath. missiókat oltalmokba vegyék. E missiókban leginkább francia szerzetesek foglalkoztak a kath. vallás, az igaz morális élet terjesztésével. A »*Missions étrangères*« és »*Frères Maristes*« polgárjogilag a francia consulatesok s ügyvivőségek hatáskörének voltak alárendelve. Hogy a missiók milyen munkát végeztek, hogy az európaiak előtt hozzáférhetlen vidék mily áldásai voltak, mutatják a számok, melyek a legújabb missio census szerint vannak összeállítva. A kath. missiók felügyelete alatt áll 483,403 benszülött, chinai alattvaló. Van a missióknak 2429 temploma, 1779 kath. iskolája, melyekben 25.219 gyermek nyer oktatást 281 benszülött s 471 európai, leginkább francia, missionariustól.

A lefolyt évek történetét ismerjük; tudjuk azt, hogy a francziák »*gloir*«-ja e vidéken kereste a babért, melyet önön vétke Európa harczmezején elvesztett. A folytonos áskálódás, a szertelen kapzsiság az érdekek összeütközését voná maga után. S nem sok idő kellett, hogy a Tsung li-Yamen és a francia kormány ellenséges lábón álljanak egymással. A szivélyes viszony, mely a kath. missiók és a chinaiak között oly hosszú időn keresztül annyi jót és nemeset eredményezett, megszűnt s helyét elfoglalta az örökös torzsalkodás s végre a két állam között a nyílt háboru. Nagyon természetes, hogy a kath. missiók, s egyáltalán a chinai katolikusok a megváltozott viszonyok között nem élvezhették a

békét és annak áldásait, bekövetkezett az idő, hogy a francziák morális védnöksége alatt álló kath. missiók a legbrutálisabb bántalmaknak levének kitéve a chinaiak részéről. S az a hatalom, mely az ügyeket elmérgecsíté, s utját szegte a békés fejlődésnek, nem volt képes megakadályoznia *tien esini* vérfürdőt s nem tudta megállítani a chinai rajongókat, hogy a jámbor katolikuskat ne bántalmazzák. Egész Európa megdöbben, midőn híre érkezett annak, hogy a chinaiak két évvel ez előtt, egy hét alatt huszezer katolikust koncizoltak fel kegyetlen módon.

Azt hiszem, elég ok volt arra, hogy a francia *republica* cultur-törekvéseiben vetett hitöket a reménykedők alászállítsák s elérkezett az ideje annak, hogy kezébe ragadja a Kelet sorsát, azon hatalom, melyet nem az érdek, nem is politikai tekintetek, hanem tisztán az emberiség sorsa vezet törekvéseiben. A világ nem esalódott. XIII. Leo, a diesőségesen uralkodó pápa, kinél bőlebb csak kevés ült a római széken, lánglelke egész hevével tekintett a Keleten veszélyben sínylő keresztények felé. A gondolatot tett követé. S ma tudja Európa s bámula a francia köztársaság, hogy a Szentszék és a chinai császárság a tárgyalásokat megkezdé, s hogy e tárgyalások ezélhoz is vezettek, hogy a Pekingben felállítandó nuntiatura sorsa el van intézve, sőt, mi több Monsignore Agliardi a bombay-i apostoli vicarius erre már ki is neveztetett. Nuntiaturáról van szó; a ki tehát a nagyfontosságú tény ezen stadiumában csak tisztán vallásügyi körülményeket lát, az esalatkozhatik, — ez nagyhorderejű politikai actio; természetes, hogy e fogalmat oly értelemben kell venni, a minőnek a Curia a politikai eljárásokat ismeri. *Politikai actio*, mely a cultura, a közművelődés, a béke szolgálatában áll, s nem önzélokért rajong. Az kétséget sem szenved, hogy az egyház ezen tényével oly hatalmas actiot fejtett ki, hogy az Ázsia keleti részének nemzetközi viszonyaira nagy befolyásu lehet. A francia protectoratus eddig kiterjeszkedett China egész katolikusok lakta területére, benyult Cambodgeba, Cochinchinába s mindama keleti tartományokra, melyek az »*Ég urát*« császárnak ismerik. A Curia e lépésével tönkre teheti a francziák prestigejét az egész Keleten. A nevezetes a dologban az, hogy a chinai kormány örömmel üdvözli a kath. egyház fejét Chinában, mert a Curia ajánlata után kevesbednek azon jogezimek, melyek alapján a francziák büszke köztársasága beavatkozást igényel China belügyeibe; a francia missiók megszabadulnak azon hatalom alól, mely veszélybe dönti őket, s a mely hatalom mig haszonlesésből a chinai missiókat dédelgeté, addig otthon a legkiméletlenebbül bánt a kath. papokkal és szerzetesekkel.

Vonjuk le elmélkedéseinkből a conclusiót: China

császára és kormányja nyugodt lehet; az egyház kellő biztosítékot nyújt békés szándékairól, mert töle politikai téren mit sem kell tartania, — a Vatikán nagy eredményeket ért el, mert a chinaiak civilizálásával a Kelet viszonyait pacifikálja.

Hummer Nándor.

Szt. István király halála.

Honnét a bú az arczokon,
Mi okozá azt?
Talán vesztett harcából jöttök,
Bút szégyen fakaszt?
De im megkondul a harang,
Imára hí fel,
Búsan zengő hangjaitól
Fáj a szív, kebel.

Nem vitézek, kik ott jönnek,
Hit bajnokai,
Püspökök, a kik eljöttek
Öt vigasztalni.
Siralmasan zúgjál harang,
Könyeket csalva,
Végső perczén van szent István,
A hitnek pajzsa.

Mély csend uralg a szobában,
Köny a szemeken,
Bár erőtlen földi teste,
Hű lelke készen,
De ime felül még egyszer,
Arca sugárzik,
Remény sugártól száradnak
Könyes szemek.

»Érzem, itt van már végóráim,
Bátoran megyek,
Derült, fényes ege van már
A hit- s keresztnek.
A mag, mit én elvettem,
Kikelt fácska lett,
De kezeitekből várja
Az életnedvet.

Díszkert legyen Pannónia,
Mindig zöldelő,
Bátorítsa küzdelmiben
A boldog jövő.
Viruljon itt a szent hitnek
Ingatlan tölgye,
E hit nyujtsa bátorítást
A zord időkre!

Öröközdje a reménynek
Kuszszon föl arra,
Mert a reménynek a támaszt
Csak a hit adja.
Szeretet piros rózsája
Viruljon folyton,
Reggeli harmatot s esőt
Műveltség adjon!

Oh Mária, légy te anyja
A magyar népnek!
Nyújtsd le neki szent jobbodat,
Ha bajok jönnek!
Ne engedd, hogy sok ellene
Babért arasson,
Visszhangozza szent nevedet
A hegy és orom!*

Igy szólt a szent lassú hangon
És elszenderült,
Istentől ihlett ajakán
Üde mosoly ült.
Siralmasan zúgjál harang,
Könyeket csalva,
Meggalt István, magyar király,
A hit bajnoka!

Hirdesd ellenségeinknek,
Hogy nem rettegünk,
Mert Isten anyján, Márián
Csüng könyes szemünk!
E nép, mely már annyit küzdött,
Türet és szenvedett,
Ajkához emeli majd
Az öröm kelyhet.

A míg csak magyar nemzet él,
Buzgón emleget,
S szívéből jövő fohászszal
Dicséri neved.
Nézz le csillag trónusodról
Oh szüz Mária,
Légy édes magyar hazánknak
Hű pártfogója!

Sóty Gyula.

Chihaja Bey kineve.

(Történelmi elbeszélés.)

Irtá Esztergályi.

(Folytatás.)

A templomot Deseő és családja hagyta el legelőbb. A várnép utánok tódult. — A vár tisztjeinek azonnal kiadatott a parancs, hogy a szertárakból fegyvert osszanak a népnek. A vár vitézei közül a legkiválóbbat Deseő tüstént lóra ülteté, hogy hirt adjon a veszélyről az északi sereg főparancsnokának, gróf Barkóczy Ferencznek. Maga körüljárta a vár falait, megtekinté az ágyukat, öröket állított mindenfelé, előrsöket küldött a Vadkert felé vezető utra. A nép csoportokban nyüzsgött és ki fegyverét igazítá, ki a vár erődítési munkálataiban vett részt. Az asszonyok és leányok szurkot forraltak nagy üstökben, hogy a közelgő ostromkor égő rőzsét dobáljanak a támadókra.

A nap készülétekben folyt le. — Deseő elszántan, az utolsó csepp vérig kívánta védeni a várat, s míg ő férfias komolysággal készült a heves tusára, — anyja mély imába merült s nővére a vár vitézeit bátorítá. Tarródy a vár aknáit rendezé. — A nap már hanyatlani kezdett, leáldozó sugarai fényes világításban tüntették fel a várat. A vár lakóinak megdicsőülése volt ez!

Deseőnek feltűnt, hogy az előőrsökül elküldött fegyveresek mi hirt sem adnak. A vadkerti pap ma estére mondá a támadást. Erős gyanu támadta meg szívét, hogy Chihaja nem a saját csapatával jó csupán, hogy a közeli török parancsnokok fegyvereseivel egyesülten támadja meg a várat. — Keresé a vadkerti papot; de ez már nem volt a várban. Jött, hogy a veszedelemről hirt adjon s rögtön visszafordult, hogy a veszély órájában hívei között legyen. — Már beesteledett s az ellenség felől semmit sem hall. A várnép a vár nyugoti bástyáin áll, teljesen kész az ostromra. — Az esti harangszó is elhangzott már; Deseő arra gondolt, hogy Chihaja felhagyott szándékával.

A vár körül minden csendes, itt-ott hallhatni az örök tegyverkopogását. A természet oly néma, a levegő oly zamatos, mintha a béke angyala járna a tájon, s nem a legnagyobb veszély fenyegetné a várbelieket. — Az erdő sötétjében a bájoló hangu fülemile szólal meg, keresi párját; — elszállt s nem került vissza, talán érezé a pusztulást, mely e kedves helyet megzavarja. — A vár keleti oldalán, mintha fegyverek csattogását lehetne észrevenni, — néha-néha tompa moraj üti meg a fület. Csak képzelet, s felzaklatott lélek rémképeket teremt. — De lódobogás is hallik. Talán az előőrsök jönnek. De hisz erre nem is küldötte őket senki. — A vár keleti oldala ez. Chihaja nyugotról jön.

Egyszerre egy borzasztó lövés hallatszik, mely meg rázza a vár falait; visszhangja bömböléssel tölti be a levegőt, azon perczben kigyulad a vár keleti oldalán álló egyik szertár. Chihaja a vár alatt áll, — megke rülte a várat, hogy elrémítse a védőket, keletről támad. Vad ordításban törnek a falakra a vakbuzgó törökök. — A várban levők zavara óriási: — minden előkészületök a vár nyugati részére irányult. A mozsarakat, ágyukat nagy sietséggel hordják a keleti bástyákra, erős lövöldözés fejlik ki, — a vár falairól hult a török, minden rohama visszaveretett. Deseő és Tarródy folytonosan a falakon vannak, példájuk a csüggedőknek is erőt ad. Az ostromlók már-már szégyent vallanak támadásukkal, midőn jól irányozott lövegük a vár északi részén levő lőpor-tornyot felgyújtja. — A pusztulás rettenetes volt. Egy egész várfal dőlt le, a melyen nagy tömegekben tódul be a török. A robbanás okozta rázkódás ledönté a vár magasabb épületeit. A romok között a halállal küzködők kiáltásai hangzanak, míg a ledőlt várfal részén rettenetes küzdelem folyik. — Ott küzd Deseő társaival, kik körülötte csoportosulnak. A viaskodás elkeseredett. A vitézek csapásai alatt hull a török; de ők maguk annyi felé szétosztva, kevesen vannak, hogy a török benyomulását megakadályozzák. — Deseő a legvakmerőbb kihívással áll a veszedelmes helyekre, küzd, viaskodik, mint az oroszlan, mely barlangját félti. A lőpor torony mögül egy fegyver csöve irányul felé s a bátor ifju golyótól találva földre rogyik. — E lövés elhatározó volt a vár sorsára. Ész nélkül harezol a tömeg, midőn vezérének elestét hallá. A török a várba nyomul. Chihaját ott látni, a mint a vár kapuján belovagol fehér ménen. Leugrik, szalad azok után, kiknek parancsot adott, hogy a vár parancsnokának anyját és leányát fogják el.

A keresztények közül alig egy-kettő marad élet-

ben, egy része futásban keresett menedéket. A töröké a vár; a janicsárok már a végzett munka nyugalmával állnak a vár udvarán, törülk a vért öltönyeikről. Az éj sötétjében egy alak botorkál, vad futásban keresgél itt-ott. Mit neki a török, mely győzelemittasan ujong a vár falai között. Ő csak keres. — Tarródy az, ki az ostrom hevében a vár falain volt, Deseő elestével annak nővére és anyja felkutatására indult. A várparancsnok lakosztályába fordul be, ott minden széthányva; a rablás nyomai látszanak mindenütt, egy része az épületnek bedőlt. Felkutatja a romokat. Ilona nincs sehol. Lenéz az aknába. Halottak tetemén gázol végig, a sötétben dermedt arcokon kuszik végig keze; de nem borzad, keres tovább. Ismét feljön, megy a kápolna felé. Az égő zsarátnok megvilágítja a kápolna ajtaját. Belép. Az ajtó-tól jobbra teljes egyházi díszben ott fekszik halva a kápolna papja. Ugy látszik, hogy a pap az ajtót védte. Tarródy lelkében felvillan a gondolat, hátha ide menekült Ilona anyjával. Reánézett a jámbor papra. Ez meggyilkolva. Ilona nem lehet itt. — A kápolnában senki, megy előre. A szentély bejáratánál megtalálja Ilona felöltőjét; ott van haj-éke, — melyről csurog a vér, még párolog. Ilona vére? A fájdalom megtöri Tarródyt, lehanyatlik a helyre, hol jegyese ruháit találta. Menekülésre kell gondolnia; mert a várban többé nincs mit keresnie. Ilona meghalt, s azt sem tudja, milyen halállal mult ki jegyese. — Tarródy nem mozdult. A gondolat, mely első perczben megszállta lelkét, hogy elhagyja a gyásznak e borzasztó tanyáját, csak pillanatnyi volt, s elhatározássá nem vált. — Itt akart meghalni. Itt, hol jegyese kiszenvedett. Szívét bántotta a gyanu: hátha Ilona él? Talán rabnője lett Chihajának. Felugrik, rémes arcczal fut ki az ajtón, nem lát dühében senkit, átugrik a falak romjain, leszalad a vár sziklás oldalán. Fut, hogy a kassai parancsnokot boszura hívja fel. Az erdőbe ér, sehol ut, sehol egy ösvény. Lelke nem hagyja nyugodni, nem talál embert, kitől csak némi hirt hallana jegyeseéről. Talán megmenekült. Bolyongva szaladt az ifju, agya a fel-felezikázó gondolatok viharától kábult volt. Az erdő sűrűjébe ért. Utját állták a bokrok, nem ereszté tovább a fáradság. Lehanyatlott. Akkor vevé észre a vért, mely esőppekben bugyog ki baloldalából. Csak annyi ereje volt még, hogy kigombolja a dolmányt s ingét kettétéjje, hogy a fájó sebre tegye a foszlányt. Ájulva rogyott a bokor sűrűjébe. Egy-két perczre elalélt; hirtelen felrezzen, mintha hangokat hallana. Feláll, nem bírják lábai. A hangot mindig hallja, feléje mászik. A nesz egyszerre megszűnik, majd utána egy valaki halkán susogja.

(Folytatása következik.)

Eseges.

Álmodtam egykor tündérvilágnak
Boldogságáról szép hajnalon,
Arról, miért e szív vágya titkon,
Mit elregélni nem bír dalom;
De tündéralmom álom maradt csak
S hideg valómra fölébredék;
Rózsák nyílnak tündérhonomban,
Mig a valón csak tövist lelek.

Tövist lelék, mert sivár az élet,
Nem adta meg, mért esengtem én.
Megcsalt reményem, hiú öröm, mit
Való fejében nyújtott felém.
Keblem hideg lett, mely eddig olyan
Forrón szeretve, hitt és remélt.
Nyugalmam eltűnt s kétségbeesve
Kerestem most a keresztkövét...

Most itt vagyok hát, e szív nyugodt már,
Vergődni megszűnt, heged sebe,
Az égi hitnek csodás varázsa
A szent keresztnél megbüvöle —
Fogadj Uram Te, fogadj magadhoz
Zárj szent szivedhez, ó zárj oda;
Hideg az élet, úgy fáj itt minden,
A porban esdek, a föld pora.

Add csak szerelmed kicsiny sugárát
S kihült szívemben új láng hevül.
Te lettél most már szűm édes álma
Te vagy reményem csak egyedül...
Ha tán e lélek feledne egykor
A földi álmok csaló kódén,
Ó akkor inkább, ó haljak most meg
Itt e keresztnek szentelt kövén...

Viz Zoltán.

Keresett és talált.

(Egy vén leány naplója.)

(Folytatás.)

Köln, szeptember 23.

Holnap időzőm legutoljára Kölnben. Szülőim óhajtanak már látni. Amennyire örültem máskor az otthonra, a — drága, öreg házat minden zege-zugával látni, ép oly nehezen válok most el Luizától és az itt megszeretett emberektől.

Ki tudja, fogjuk-e még egymást viszontlátni, és akkor is mikor, hogyan, vajjon minő érzelmekkel, ugyanazon szeretettel és hűséggel-e?

De félre e szomorú gondolatokkal, melyek csak utolsó boldog óráimat rongják meg! Pedig ma boldog, nagyon boldog akarok lenni, hiszen ma este még tánczra jön össze az egész társaság »a mi kicsinyünk bucsuestélyére«, mint Luiza édes atyja mondá.

A báliruha és koszoru, oly szép, mint a minővel még sohase birtam, már előttem fekszik. Asztalomon a gyönyörű csokor, mit Buchan ur küldött. Az előhaladott évszak daczára oly csodaszép rózsák ezek, sötétpiros, bársonyszerű kelyhekkal.

Szinte szégyenlem magamat — de megfogadtam, hogy mindent leírok — az előbb, hogy kezembe vevém a csokrot, egy könyv hullott rája, a boldogság és öröm egy könyve. A nagymama könyvei eddig csak áldást hoztak nekem.

Feldheim, szept. 28.

Három nap óta ismét hon vagyok, szivem telve szép emlékekkel és ragyogó képekkel. De itthon valami történt, a mit én nem érthetek, a minek megfajtásán hiába töröm fejemet. A viszontlátás első felindulásá-

ban fel sem tűnt, hogy atyám az én elbeszélésem alatt csak itt-ott gépiesen integet fejével, mintha gondolatai messze, messze szárnyalnának, anyám pedig oly halványan és gondtelten néz ki és még a mindig vidám Francziska is mindinkább hallgatag lón.

Midőn aztán később kérdém őt, hogy mi bajuk hát, hogy mindnyájan oly lehangoltak, nem tudott felelni, hanem könyek közt vallotta meg, hogy naponta halogatta a levélírást, nehogy mulatságaimban zavarjon, de szülőink majdnem az egész időn át szomorúak valának, anélkül, hogy ő bánatuknak okát megfejtette volna.

»Azt hiszem« fejezé be Francziska szavait, hogy a dolog igen komoly és valami módon összefügg Henrik nagybácsival. Valahányszor levél jön Hamburgból — és az utolsó hetekben nagyon gyakran jött — atyánk láthatólag megijed, anyust pedig oly reszketés fogja el, hogy nem egyszer félttem, hogy ajultan fog székéről lehanyatlani. Eleinte kérdeztem, hogy talán a bácsi beteg vagy gyermekeinek egyike, de felelete mindig oly rövid és elutasító volt, hogy nem mertem tovább egy szót sem szólni.

Néha nagyon-nagyon nehéz volt a szívem, Sarolta, ha úgy senkim se volt, kinek elpanaszkozhattam volna bajomat. Hál' Istennek, hogy ismét itt vagyok; »megosztott bánat csak fél bánat«.

Szegény szüleim! szegény Francziska! Ti küzdötetek és aggódtatok, míg én az élet gyönyörét élveztem.

De mi lehet az, mi annyira aggasztja őket? Még sohasem láttam szüleimet ily komolyaknak és szótlannak; szinte elviselhetetlennek tűnik fel, ha vigyázatlan percekben atyámat oly megtörten látom járkálni. Szép, dus haja e pár hét alatt feltűnően megfehéredett és anyám szemei körül sötét, aggasztó árnyék honol.

Nehéz felhő tornyosul fejünk felett, az kétségtelen; de minden viharnak vést kell-e hoznia? Nem huzódhatik-e el és nem ragyoghat-e az ég utána kétszerte ragyogóbb kék színben.

Október 2-án.

Megtörtént. Szegények vagyunk. Szegények! mily csodálatosan mered rám ez a szó, pedig csak az előbb irtam le jegyzőkönyvembe számtalanszor kis és nagy, német és latin betűkkel.

Szegény!... nem értem e szó jelentőségét, ha magamra kell vonatkoztatnom! Azt hiszem még mindig, hogy ez csak egy borzasztó álom, melyből ismét fel kell ébrednem a szép, aranyos valóságra, mely oly sokáig vidám reményekkel mosolygott élelem.

De nem, valóság ez, borzasztó valóság! Sem kétely, sem önámítás nem képes a borzasztó tény eltörölni. Én magam olvastam fehéren-feketén. Levélben volt elpecsételve szerencsétlenségünk. Atyám a nagy izgatottság miatt egy szót sem tudott kihozni — némán átadta a papirokat és elhagyta a szobát.

Mit gondoltam, mit beszéltem, nem tudom; úgy zúgott a fülemben valami és ezer fény és szikra járt szemem előtt örületes tánczot. Francziska, ki sokkal nyugodtabb és megadóbb, vigasztalni akart; de nem kellett vigasz nekem, hanem magány. Egyedül akartam lenni!

Most már nyugodtabb vagyok és mégis, ha jól gondolkozom, borzadok. Ez hát azon boldogság kezdete, melyről álmodám, mely után szívem vágyott, hogy a gazdagság és kényelem öléből a szegénység karjaiba dobattunk.

Miért kellett Henrik nagybácsinak oly merész vállalatokba bocsátkoznia, atyáknak érte jótállnia, hogy így az ő bukása a mi egész vagyonunkat is magával rántsa, sőt talán szép Feldheimünk is eladassék miatta.

Hogy tombol künn a vihar és veri az esőt az ablakokra. Az elemek e harcza jól esik, szeretnék kimenni a sötét éjbe, hogy a szél hideg lehellete égő halántékaimat lehűtse.

Ugy tetszik, hogy a természet e vad tombolása az én belsőm: de nem, nem, ismét... nem a fájdalom, mely szívemet görcsösen szorítja össze, nem valósulhat: igazi, valódi boldogságom a külső javak e vesztesége által nem lehet veszélyeztetve.

Október 10.

A rossz hír hamar elterjed! Szerencsétlenségünket már az egész környék ismeri: minden oldalról jönnek a részvétnyilatkozatok.

Én egészen magamon kívül vagyok az emberek tolakodása miatt, kik a részvét álarca alatt ide jönnek, válogatott szavakkal barátságukról biztosítanak és aztán belsőleg a bukott nagyságok fölött diadalmaszkodnak.

Tegnap Schwarzék is itt voltak, láttam kocsijokat előállni és ezért egy mellékajton a kertbe siettem, hogy a látogatást kikerüljem; de Erzsébet és Mari észrevettek és utánam siettek.

A szokásos bevezető szavak után fivérüket, Edét mentették ki valahogy. De bajosan ment. Olyanformát beszéltek, hogy már úgy is hosszasan időzött otthon, hogy Berlinbe kellett visszatérnie, vizsgákra készülni. Így hát lehetetlen volt eljönnie, hogy személyesen fejezze ki részvétét.

A felét sem hallottam annak, mit a leányok összefecsegték; gondolataim másutt jártak. Mit törődtem én Schwarz Edével, mintha valaha érdekelt volna engemet?

(Folytatása következik.)

TÁRCSA.

Windthorst a culturharczról és a centrumról.

A centrum fáradhatlan vezére Dortmundban a kath. munkások gyűlésében beszédet mondott, melynek főbb részeit ezennel bemutatjuk:

»Uraim! A lelkesedés, mely itt Dortmundban és Németországban mindenütt, hol kath. férfiakat láttam magam körül össze- gyülekezve, mostani teljes virágzására emelkedett a nehéz harcok által, melyeket kath. egyházunknak ki kellett állania. Boldog, nyugodt élvezetében voltunk mindazon javak- és vigasztalásoknak, melyeket egyházunk nyújt. Hirtelen fölráztattunk egy vihar által, mely sok évig tartott, és mely inkább, mint valaha, tudatta velünk, mily jelentősek a javak, melyeket egyházunk nekünk följár. Az ellenünk irányzott viharok közlünk sokakat azon öntudatra hozott, hogy a legjobbat, mi az emberi életet általán türhe- övé teszi, addig eléggé nem méltányoltuk. Hogy más országok-

ban oly mértékben mint nálunk, ugyanazon cél eléretett volna-e, és hogy ily vihart, ha ott beállt volna, hasonló kitartással kibírtak volna-e, most nem veszem vizsgálat alá. Rólunk azt mondom, miszerint a történelem bizonyítja, hogy a német nép minden egyéb nemzetek fölött határozottan felocsudott, ha a vallás szent érdekei forogtak kérdésben. Azt állítom, hogy a nemzeteknek körülünk meg kellett engedniök, hogy a harcokat, melyeket vívtunk, néma bámulással nézték, és hogy a sikereket, melyeket e téren nyertünk, örömteljes szívvel hűségünk jutalmának tekintik. E sikerek reánk és más nemzetekre is buzdításul szolgálnak a további kitartásra, s azért nem kételkedem, miszerint hívalkodás nélkül mondhatom, hogy a harc, melyet Németországban vívtunk, az egész kath. kereszténység számára vívatott. Nincs a földön zug, hol e harcokról nem olvastak, beszéltek, hol utánzására felhívás ne történt volna.

»Uraim! Ma azon szerencsés helyzetben vagyunk constátálhatni, miszerint nagy lépés történt, hogy Németországban a nagy harcoknak teljesen vég vettessék. Ezt — megvallom — szent atyánk bölcsességének és uralkodók nagyszívűségének köszönjük. A világi és egyházi hatalom e két főképviselője egyesült, hogy nekünk a békét visszaadják. Mindkettő diacoskorujában bizonyára nem a legkisebb levelet fogja képezni, hogy a hosszú, nehéz küzdelemnek véget tudtak vetni. A tény azonban, melyet abból ma levonunk az, hogy az államnak és egyháznak kölcsönös tisztelettel és önállással kell egymás iránt viseltetniök, különben sem az állam, sem az egyház nem boldogulhat.

»E tekintetben nagy lépés történt, és kell, hogy e lépés oly következményeket vonjon maga után, melyek szükségesek, hogy a harcok teljesen a feledésnek adassanak át, és az egyház teljes, szabad fényében működhesse.

»Ha bár hálával vagyunk eltelve ezen esemény folytán, mégis nem szabad lankadnunk, őrten kell állanunk, míg az egyház teljes szabadságát ki nem vívtuk. Mert, uraim, ne éljünk csalódásban az iránt, hogy a világi és egyházi hatalom említett képviselői magasatos törekvéseikben még mindig számos akadálytal találkoznak, s nekünk kötelességünk, amennyiben rajtunk áll, segítségökre lennünk, hogy az akadályok eltávolíttassanak. Különös föladatunk fog maradni, szorosán csatlakozva e két hatalomhoz, az egyházbéke ellenségei ellen küzdeni, míg a hitetlenség és pogányság tábora fölött, mely a német hazában is nagyon el van terjedve, a győzelmet kivívtuk. Nem ezen hatalmak ellen, hanem velök, hanem a császárral és pápával fogunk vívni a hitetlenség, a pogányság ellen, hogy Isten akarata teljesedjék és Isten országa teljes fényében hozzánk is a német hazába eljusson, mindenféle áldását terjesztve, hogy a lelkiismeretek és szívek újra teljes békét nyerjenek.»

Ugyanazon munkásgyűlés folyamata alatt mondá:

»Uraim! Ha azt mondtam, hogy a küzdelemnek még nem értünk végére, és hogy célunk elérésére folytatnunk kell működésünket, szorosán csatlakozva a pápa és császár törekvéseihez, következik ebből, hogy eddigi szervezésünknek továbbra is fönn kell állania. Mindenelőtt az Istentől rendelt pásztorok hivatvák az egyház jogait mindenütt képviselni. De miután az időviszonyok s a történelem fejlődése a világiakat oly kiváló módon belevonták a küzdelembe, szükséges, hogy ezek azon szervezésben, mely az idő szüksége folytán jött létre, megmaradjanak. E szervezéshez tartozik a parlamentek, porosz országgyűlés és német birodalmi gyűlés számára a centrumfractio, és azt hiszem, nagy hiba volna, ha a centrumfractio, miután a jobbra oly jelentékeny lépés

történt, kezeit ölbe akarná rakni. Uraim! A centrumfractio feladata bevégezve, ami még nincs bevégezve, mindig azon értelemben, azon megszorítással, melyet ismételt hangszólam; feladata örködni a fölött, hogy a mit nyertünk, ismét el ne veszítsük.

»Midőn a harminczéves háboru idejében hosszú harcok után béke kötötték, szükségesnek találták — és joggal, — hogy azokik addig egymás ellen harcoltak, jövő békés maguktartására nézve egymásnak kölcsönösen garantiákat nyujtsanak. A leglényegesebb és fő garancia az volt, hogy vallásügyekben a többség a kisebbséget le ne szavazhassa. E garancia ez idő szerint, határozottan mondom: ez idő szerint, reánk nézve még nem lett gyakorlativá, és még gyakorlativá nem válik, nekünk mint kisebbségnek, minden körülmények közt kötelességünk, vállalva őrt állanunk. Ezen őrség természet szerint csak a centrum lehet vagy hasonló alkotás, melyet önök tetszés szerint képezhetnek. A centrumfractio, kath. férfiuk csoportja, melyet önök és Németország többi választói Berlinbe küldöttek, noha száma jelentékeny, még nem képezi a többséget; mert oly gyülekezetben, hol 400-nál többen vannak, 100 mindig csak a negyedrészt képezi. (Sajnos!). Önök az mondják: »Sajnos!« Igazuk van, de azért az a »sajnos« talán mégsem egészen alapos, mert e körülmény alkalmas bennünket arra figyelmeztetni, hogy mindig teljes erőnket kell összegyűjtenünk, hogy soha sem szabad szünetelnünk, és, uraim, az erő folytonos gyakorlatában rejlik annak megkettőztetése. De hogy a centrumfractio fönnálljon, a háttérben a választóknak kell állaniok. Azért minden kathol. férfi kötelessége marad őrt állani, hogy a képviselők szükséges száma Berlinbe küldessék. Csak így fogjuk elérni azt, amit még ki kell küzdeni, és megőrizni, amit már kiküzdöttünk.«

RÖVID HIREK.

* **Mlt. és főt. Szajbély Henrik** vovadrai vál. püspök, a bold. Szűz veszprémi apátja, az esztergomi főszékesegyház olvasókanonokja, a vaskorona rend commendatora, f. hó 9—10 közi éjjelen, 89 éves korában meghalt. A boldogult egyháza és hazája körül kiváló érdemeket szerzett mint a központi papnövelde kormányzója úgy is mint nagyszombati érseki helynök.

* **Kinevezések.** Ó Felsége a király **Bubics Zsigmond** nagyvárad i. sz. kanonokot s a B. Szűz-Máriáról nevezett Komárom feletti monostrai czimzetes apátot novii czimzetes püspökké; **Pagács Ferencz** kassai kanonokot a B. Szűzről nevezett gadgyi czimzetes apáttá; — **Papp Károly** kiskomáromi plébánost és alesperest a veszprémi székesegyház tisztb. kanonokjává nevezte ki.

* **Hírlapok harcza.** Az olasz sajtó, valahányszor csak nagyobb mozgalom jellemzi a politikai életet, Itália állásával foglalkozik mindannyiszor Európa hatalmai között. A gasteini találkozó felszínre hozta az olaszok lappangó dühét a magyarosztrák monarchia ellen. A »Tribuna« hevesen támadja meg a kormányt, a miért nem képes tekintélyt szerezni Olaszországnak; visszatér a tényre, hogy királyunk nem viszonzta Rómában a látogatást. Ebben megalázást lát a »Tribuna.« A kormány-sajtó élén a »Popolo Romano« megleczkézteti az ellenzékét; fél nem foghatja, hogyan lehet a »Tribuna« oly naiv, hogy meg nem érti, miszerint politikai szempontból mennyire nem egy fokon álló az olasz király látogatása Bécsben és a magyar uralkodó látogatása Rómában.

* **A németországi katolikusok** boroszlói XXXIII. nagygyűlése kiválóan fényesnek ígérkezik. A bejelentések már is tul-

haladják a legvérmesebbek reményeit is. Nemcsak tisztán németországbeliek vesznek részt a gyűlésen, hanem Európa más nemzetei is nagy számmal ígérkeztek. A jelen egyházpolitikai viszonyok nagyban emelik a németek tekintélyét, pártjaik győzelme a birodalmi gyűlésen bizonyos nemét a dicsőségnek teremté számukra. Annyi tény, hogy a német katolikusok nagygyűlése fényes documentuma lesz annak, hogy Németországa kulturharcot megszünteti s a változott viszonyokkal az áldásos béke szolgálatába lép.

* **A kulmi püspöki székhely.** A kulmi egyházmegye hívei között újabb időben nagyobb mozgalom indult meg, hogy az egyházmegye jelenlegi székhelye: **Pelplim Danziggal** cseréltesse fel. A németországi kath. sajtó, mely e kérdéssel foglalkozik, két táborra szakadt, az egyik rész a székhelyt Danzigban óhajtja, míg a másik azzal érvel, **Kulm** levén az egyházmegye elnevezése, oda helyeztessék a püspöki székhely. — Illetékes helyen e kérdéssel még nem foglalkoznak.

* **Az irországi kath. clerus** a home-rule agitációval szemben elfoglalt álláspontját érdekesen jellemzi **Crocker** érseknek az »United Irland«-hoz intézett következő levele: »Az »United Irland«-ban olvastam, nem minden megindulás nélkül, arról a derék tyroni leányról, ki az orangisták ujongó csoportjában éltette O'Brient és a home-rulet. Igen lekötelezne, ha felkeresné e leányt és átadná neki a mellékelt 5 font sterlinget, melyet tetszése szerint használhat fel.«

* **Az eperjesi Szt-Miklós templom pusztulása.** Eperjesen az ottani szt. Miklósról nevezett kath. ódon templom, a melyet a XIII. században építettek s a melynek multjához annyi nevezetes történelmi esemény emléke fűződik, e hó 11-én éjjel leégett. **Villám** ütött be a templom keleti fődélébe s a nagy hajó boltívein két ágban lefutott. A remek góthstílyű ódon templom a város egyik ékességét képezte. Most ott áll romjaiban, a harangok lehulltak a magas toronyból, összezúzva mindent, a mi utjokat akadályozta. A templom belsejének egy része ép.

* **Jubilaeum.** Főm. és főt. **Mihalovics József** zágrábi, bibornok érsek ő Eminentiaja e hó 12-én ülte áldozásának félszázados jubilaeumát. A kitünő főpap a nap emlékéért egész egyéniségének és multjának megfelelő tettel ünnepli, mert 15000 frtnál nagyobb összeget fordított ez alkalommal is jótékony és kegyes czélokra.

* **Liszt utolsó játéka.** Egy francia lap írja, hogy midőn főm. és főt. **Haynald Lajos** bibornok ő Eminentiaja **Liszt Ferencz**zel együtt voltak **Kolpachban** a **Munkácsy** vendégei, a bibornok, ki kora reggel kelt útra, már este bucsut vett az öreg művésztől, mondván, hogy reggel nem akarja zavarni. **Liszt** elbucszott, de midőn hajnalban a bibornok felöltözött, a szomszéd szobából hangokat hall; **Liszt** zongorázott egy magyar indulót, bucsu gyanánt. Az utolsó hangok voltak ezek, melyeket barátja büvös zongorájából hallott.

* **A Vatikánból.** A »Propaganda fide« az utóbbi időben ismételtett lépéseket a sudáni felkelők fogságában levő hittérítők kiszabadítására; de eddig eredménytelenül.

* **A montenegrói egyezmény** már aláíratott a Vatikánban. — A **Curia** és **Portugalia** között az indiai portugál birtokon levő katolikus egyház ügyében létrejött egyezmény az őszszel fog a portugál kamara elé terjesztetni. Az egyezmény fő pontjai: a goai érsek a patriarcha czimet kapja; az eddig fennállott 3 egyházmegye határai újból fognak megállapíttatni; a püspök kinevezésére vonatkozólag Portugalia bizonyos privilegiumot kap, viszont a Curianak teljes cselekvési szabadság engedtetik az India több részeiben fennálló kath. egyházakat illetőleg.

* **A Curia és Franciaország angol lapok világánál.** A do-log természetében fekszik, hogy nagy horderejű kérdések a világ-sajtót is érdeklik. A pápa — China — Franciaország legújabbí diplomatiái mozgalmait igen érdekesen ismerteti az angol sajtó. Azt hisszük, kedves kötelességet cselekszünk, midőn a három legnagyobb angol lap illető cikkeiből egyet-mást e lapok igen tisztelt olvasóival megismertetünk. A »Morning Post«, így ír: »A francia köztársaság abból az őszinte örömből, melylyel itt (Londonban) a Vatikánban Chinával szemben szenvedett vereségét fogadják, jól láthatja, mily kedvességnek örvend. A párisi »Temps« véleményét, hogy a dologba Bismarck herceg is belejárt, itt nem igen fogadják el. A pápa egészen a maga, és a catholicismus érdekében cselekedett, midőn az állítólagos francia védnökségnek, mely semmiféle megállapodáson nem alapul, msgr. Agliardi kiküldetésével tényleg végét vetette. Ha a Vatikán előbb jónak látta a védnökséget elfogadni, ugy vissza is utasíthatja saját akaratából, mihelyt látja, hogy védelem helyett veszedelmet jelent a katolikus vallásra nézve. Igaz, hogy a Vatikán és China közt létesülő közvetlen összeköttetés, csorbát ejt Franciaország tekintélyén; de azért mindenütt a haladás jelének tekintik.«

* A „Standard“ hasonló szellemben ír: »A pápa a republikanus Franciaországgal való viszonyában igazán a legnagyobb türelmet tanúsította. A »legkeresztényebb« ország igazán lemondott keresztény jellegéről; legutóbb Anamba egy ismert tudóst és politikust küldött ügynöknek, ki a clericalismusnak a legdühösebb és a leghírhedtebb ellensége. A pápának tehát igaza van, ha aggodalommal nézi a chinai katolikusok helyzetét s a körülmények teljesen igazolják eljárását, hogy apostoli megbízottat küldött oda. Ő fel fogja világosítani a chinaiakat arról, vajjon vezérhatalom-e még Franciaország Európában, akár világi, akár egyházi szempontból tekintsük is. Akkor aztán Franciaország megkapja, a mit érdemel, Franciaország ellenségévé tesz mindenkit s tért veszít mindenfelé.

* A „Times“ a pápa lépésében China újabb diplomatiái győzelmét látja s azt hiszi, hogy az indító okot nem Rómában, hanem Pekingben kell keresni. Franciaországra nézve vereség ez, melyet nem fog egyhamar elfeledni s legjobban meg fogják érezni azok, kik bámulatos közönyt tanúsítottak a katolikus egyház sorsa iránt Franciaországban.

* **Történelmi kiállítás.** A városligetben, azon szép palotában, melyet tavaly a képzőművészeteknek emeltek, vasárnap nyílt meg a történelmi kiállítás s ezzel azon ünnepélyek sorozata, melyeket Budavára kétszázados visszafoglalásának emlékére rendez a főváros s a történelmi társulat. A kiállítást a miniszterelnök: Tisza Kálmán nyitá meg fényes közönség jelenlétében; ott voltak a miniszterek, a hadsereg főméltóságai, a tudomány s a magyar társadalom képviselői. Három beszédet mondtak: Gerlóczy Károly, Ráth Károly polgármesterek és a miniszterelnök. Tisza Kálmán miniszterelnök a többi között kiemelte, hogy a hadsereg és a nemzet többi részének lelkes összműködésével fog találkozni mindaz, ki a trónt és a hazát fenyegetni merné.

IRODALOM.

— **Washington élete.** Sparks J. után Czuczor Gergely. E könyv első kiadása 1845-ben jelent meg; de még ma is legjobb életrajza a nagy amerikai államférfiúnak, mert jobbra Washington saját irataiból meríti az adatokat. — Ráth M. kiadásában jelent meg, mint a »Magyar nemzet családi könyvtárának« 41-ik kötete. Ára 80 kr.

— **Életemből.** Igaz történetek, örök emlékek, humor, utleírás. Irta Jókai Mór. E negyedik füzet nagyrészt Petőfi emlékének van szentelve. Ára 40 kr. Kiadja Ráth Mór.

— **A népiskolai reálokztatás módszertana.** Irta Schultz Imre tanítóképzési tanár. Megjelent Egerben. Ára 1 frt 50. A kötet dr. Mayer István czimz. püspök, kitűnő paedagogiai írónknak van ajánlva.

— **Xenophon emlékiratok Sokratesről.** Görögből fordította és bevezetéssel ellátta Kempf József. A tudós tanár már több jeles fordítással gazdagította a magyar irodalmat. E műve egyike a legsikerültebbeknek. Ajánljuk a t. közönség figyelmébe.

— **Az osztatlan kath. népiskolák számára** a Szent-István-Társulat megbízásából irt olvasókönyvek közül megjelent a »Második Olvasó- és Tankönyv« a népiskola 5. és 6. évfolyama számára. Ára kemény kötésben 80kr.

Az »Első Olvasó- és Tankönyv« a népiskola 3. és 4. évfolyama számára való, és szeptember elejére szintén kikerül a sajtó alól.

Mindkét olvasókönyv magában foglalja a népiskolában közzendő s közzölhető ismereteket a reáliákból ugy, mint a nyelvgyakorlatok köréből; továbbá mindegyikben van néhány hangjegyes templomi és világi ének. Ezen olvasókönyvek mellett tehát a reálszakkönyvecskék, nem különben a nyelvtani füzetek és énekeskönyvek nélkülözhetők.

HIRDETÉSEK.

SZABÓ JÓZSEF és TÁRSAI BUDAPESTI ASZTALOS-TÁRSASÁG

Füredi-utca 5., József-tér 1-ső szám.

A hazai asztalos-társaság mesterei ajánlják nagy raktárakat kész asztalos- és kárpitos-butorokkal, a legegyszerűbbtől a legfinomabbig, igen olcsó áron, jótállással a minőség szilárdságáért.

Képes árjegyzéket ingyen és bérmentesen küldünk. Vidéki megrendelések 10% felfizetés ellenében teljesítenek. Nagyobb szerű berendezések kiválasztása czéljából 1 frt 50 kr betét mellett szívesen szolgálunk díszes butor-albummal. 6-6

Éder-féle

padló fénymáz

kemény és puha fa-padozatra, szagtalan, akárki által mázolható, mázolásra kész, 1 óra alatt megszáradó, legnagyobb tartóssággal, kefélés szükségtelen, idegen folyadékok nem okoznak foltokat, nedves törülések nem hátrányosak, csupán egy színben, és pedig legszebb narancsszínben kapható, ezért minden utánrendelés egyforma színű

1 nagy üveg festék utasítással frt 1.50

1 » » fénymáz hozzá » 1.50

Kis szobára szükségeltetik 1 üveg festék és 1 üveg fénymáz

Középszerű szobára » 2 » » » 1 » »

Nagy szobára » 3-4 » » » 2 » »

1 darab' hozzá való eset 80 kr.

Kapható a készítőnél:

ÉDER ANTAL GYULÁNÁL

Ferencziek-tere 4., Athenaeum épület.

Helyben a rendelvények bérmentesen a házhoz küldetnek. Vidéki szállítványoknál a besomagolás eredeti áron számítatik.

Száminták kívánatra készséggel kiszolgáltatnak. 5-6

Kiadja a Szent-István-Társulat (Lövész-utca 13-dik szám.) — Felelős szerkesztő: **Kürucz Antal.** Társ-szerkesztő: **Hummer Nándor.**

Budapest, 1886. Nyomatott az Athenaeum r. társ. könyvnyomdájában. (Ferencziek-tere Athenaeum-épület.)